

Levert natuurinclusief gedrag natuurwinst op?

Natuur is niet iets dat pas aan het eind van de planvorming in beeld komt, waardoor dure en omslachtige inpassing of compensatie noodzakelijk is. Nee, natuur wordt als volwaardig belang meegenomen van het begin van de planvorming. Een ideaal dat de overheid (LNV) graag in praktijk gebracht ziet, gezien haar streven naar meer integrale planvorming en het vergroten van natuurbesef bij 'de' burger als noodzaak voor duurzaam beleid. We spreken van natuurinclusief gedrag als in denken, besluiten en handelen de natuur als criterium mee wordt gewogen. In hoeverre levert dergelijk natuurinclusief gedrag nu ook daadwerkelijk 'winst' op voor de natuur?

Het Natuurplanbureau wil daartoe de volgende hypothese getoetst zien: "als actoren meer natuurinclusief denken, zullen natuur en landschap een grotere/belangrijkere plaats krijgen, zowel in het beleidsproces als in het Nederlandse grondgebruik. Dit zal een positieve invloed hebben op de kwaliteit en kwantiteit van de natuur in Nederland". Binnen het programma 382 is het afgelopen jaar een start gemaakt met een methodiekontwikkeling waarmee de hypothese in mogelijke vervolgprojecten getoetst kan gaan worden.

Afbakenen van de context

Om de relatie tussen natuurinclusief gedrag en natuurwinst te kunnen onderzoeken, is het eerst nodig om vast te stellen of natuurinclusief gedrag überhaupt te benoemen en te meten is. Hetzelfde geldt voor natuurwinst. Daartoe moet ook de context worden afgebakend waarbinnen men deze zaken wil onderzoeken. Er wordt vaak geconstateerd dat er verschil is tussen het gewenste beleid en werkelijke praktijk ('het vlees is zwak'). Mede vanwege pragmatische redenen heeft het Natuurplanbureau besloten dat de hypothese getoetst zal gaan worden bij cases gericht op planvorming binnen ruimtelijke ordeningsprojecten waarbij de bestuurlijke besluitvorming op regionaal/lokaal niveau plaats vindt. De methodiekontwikkeling uit dit project richt zich hier dus ook op.

Natuurhouding

Natuurinclusief gedrag wordt gemeten bij actoren die bij de verschillende fases van het planproces betrokken zijn. Dit gebeurt door

positie, doel en middelen van de actor(groep) te bepalen en de natuurhouding van de actoren te achterhalen. Deze houding wordt onder andere bepaald door de aanwezige natuurkennis maar zeker ook door de bereidheid om kennis in te winnen en toe te passen in het planproces. Juist dit verantwoordelijkheidsgevoel voor natuur lijkt het meest geschikt om te meten in welke mate een actor een positieve of negatieve grondhouding bezit. Er zijn momenteel geen bestaande methodieken voorhanden om dit te meten.

Natuurwinst

Wat is natuurwinst eigenlijk? Bij vrijwel alle ruimtelijk ordeningsprojecten is sprake van het verdwijnen van groen: een agrarisch gebied of natuurgebied krijgt een andere

bestemming en wordt ingericht voor wonen, werken etc. In dit project draait het dan ook om de natuurwinst binnen de context van de planvorming: wordt er binnen het planproces het maximaal haalbare voor natuur bereikt? De waarde van natuur wordt hier afgemeten aan kwantiteit en kwaliteit (abiotiek en ruimtelijke rangschikking natuurgebieden). Er bestaat echter nog geen wetenschappelijke eenduidigheid over de waarde en weging van deze aspecten. De aspecten sec kunnen echter onderzocht worden indien hierover in de documenten van het planproces voldoende informatie vermeld staat. Idealiter is deze informatie dusdanig gedetailleerd dat een modelmatige bepaling van de natuurwaarde plaats kan vinden. Het alternatief is het beoordelen van de fasen in de planvorming in termen van beter en slechter.

Stappenplan

Het eindrapport geeft een stappenplan met toelichting op de ontwikkelde methodiek voor het vaststellen van het natuurgedrag en de natuurwinst. Dit stappenplan is getest in de casus Landgoed Driessen, een woningbouwproject

in de gemeente Waalwijk. De belangrijkste conclusies op basis van deze casus ten aanzien van verdere ontwikkeling van de methodiek zijn:

- Het meten van de beide indicatoren (natuurgedrag en natuurwinst) stuit vooralsnog op problemen (door het ontbreken van goede meetinstrumenten en van voldoende informatie in plan-documenten).
- 'Natuurwinst' is een relatief begrip: ook bij mogelijke natuurinclusieve projecten gaat in absolute termen natuur verloren. Bovendien is het lastig objectief vast te stellen in hoeverre het plan boven de minimale vereisten uitstijgt.
- Natuurwinst is vooralsnog afgebakend als 'natuur voor natuur', fysieke natuur dus van waarde voor de biodiversiteit. Natuur is er echter ook voor mensen, in de vorm van economische gebruikswaarde, sociale belevingswaarde, etc. Het denken in deze bredere termen van de betekenis van natuur sluit naadloos aan op het

door de overheid gewenste duurzame beleid (ecologie - economie - maatschappij), maar maakt de methodiekontwikkeling niet eenvoudiger.

- Natuurinclusief gedrag hoeft niet per se tot natuurwinst te leiden. Er kan in een planproces heel natuurinclusief gedacht zijn, terwijl men op grond van een evenwichtige belangenafweging tot een besluit komt dat niet positief is voor de natuur. De hypothese zou natuurinclusief gedrag ook moeten koppelen aan indirecte effecten, die tot uiting komen in een veranderende grondhouding ten aanzien van natuur (verinnerlijking van natuur).

Uit diverse andere studies en ervaringskennis blijkt dat het loont om het natuurbelang in een zo vroeg mogelijk stadium van de planvorming mee te nemen. Dus op strategisch niveau het natuurbelang al laten meewegen. De winst voor natuur bij een goede locatiekeuze kan veelal vele malen hoger zijn dan de winst binnen inrichting van een planontwerp. Verinnerlijking

van het natuurbelang bij alle 'burgers' is daartoe nodig evenals de bereidheid om op het juiste moment hiervoor je verantwoordelijkheid te nemen.

U leest hier meer over in Alterra-rapport nr. 763 'Levert natuurinclusief gedrag natuurwinst op? Aanzet tot een onderzoeksmethodiek' door M.E.A. Broekmeyer e.a. Prijs en bestelwijze vindt u op bladzijde 16.

Meer informatie:

drs. Mirjam Broekmeyer
0317 - 47 79 21
mirjam.broekmeyer@wur.nl

ir. Kees Hendriks
0317 - 47 42 53
kees.hendriks@wur.nl